

Děti v problémové situaci projevující se záškoláctvím

Lenka Felcmanová, Lucie Macků, Zdeňka Mannová,
Alexandra Petruš; Matouš Korbel

14. 12. 2018, Praha

Systemový projekt MPSV

Systemový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní
ochrany dětí

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PRÁVO NA DĚTSTVÍ

Záškoláctví příčina nebo projev?

Záškoláctví je **možnou příčinou nenaplnění potřeby učení a současně i možným projevem ohrožení dalších potřeb dítěte** (potřeba bezpečí, základní péče, materiálního zabezpečení apod.).

Z pohledu dítěte a jeho rodiny může mít záměrná neúčast na vzdělávání, ať již neomluvená či omluvená, různé funkce a právě **jejich pochopení bývá prvním krokem pro zahájení účinného řešení.**

Zjištění příčin nemusí být vždy snadné, protože **vyžaduje multidisciplinární přístup** - učitelé mívají omezenější prostředky pro zjišťování situace rodiny, sociální pracovníci působící mimo školu mají limitovanou možnost zjišťovat, co se děje ve škole.

Klíčové pojmy z hlediska zacílení podpory

Záškoláctví ve smyslu neomluvené absence ve škole, ke kterému dochází bez vědomí zákonných zástupců dítěte,

Skryté záškoláctví ve smyslu formálně omluvené absence ve škole nezapříčiněné zdravotním stavem či jinou obdobně závažnou či všeobecně akceptovanou příčinou (včetně záškoláctví s klamáním rodičů, kdy jsou zdravotní důvody pouze domnělé),

Záškoláctví zletilého žáka střední školy,

Zákonnými zástupci podporovaná neúčast dítěte na povinném předškolním vzdělávání.

Příčiny záškoláctví

Příčiny spojené s prostředím školy (nepřiměřené požadavky na vzdělávací výsledky bez dostatečné podpory, nadměrné využívání sankcí, vyčlenění z kolektivu, šikana apod.)

Příčiny spojené s prostředím rodiny (akutní zátěžová situace, dlouhodobá zátěžová situace, nevhodný styl výchovy, nedostatečné vnímání hodnoty vzdělání ze strany rodičů, nedostatečné kompetence rodičů v podpoře dítěte při vzdělávání, velká pracovní vytíženost rodičů, nedůvěra až odmítavý postoj vůči institucím, využívání dítěte k pomoci v domácnosti apod.)

Příčiny na straně dítěte (psychická porucha, disharmonický vývoj osobnosti, zvýšená úzkostnost, podlehnutí vlivu vrstevníků, nevhodný výběr oboru vzdělání na SŠ apod.)

Co jsme zjistili?

Služba, která by komplexně řešila záškoláctví, doposud v ČR chybí.

Existují příklady dílčích opatření v tuzemské praxi , která mohou řešení záškoláctví napomáhat (např. ranní doprovázení dětí do škol, doučování dětí a práce s motivací žáků k učení).

Jednotliví aktéři systému (školy, OSPOD, poskytovatelé sociálních služeb) mají spíše nízké povědomí o možnostech řešení problému ostatními subjekty a z toho vyplývají někdy neadekvátní očekávání směrem k řešení problému – **„primárně to mají řešit oni, ne my“**.

Základní principy inovativní služby v oblasti řešení záškoláctví

Navrhovaná inovativní služba by měla **účinně propojovat rodinu a školu při zjišťování příčin záškoláctví i realizaci podpory.**

Důležitým faktorem je **včasnost zahájení poskytování, optimálně ve fázi experimentování se záškoláctvím.**

Měla by být úzce propojena s **preventivními aktivitami v oblasti rizikového chování žáků.**

Měla by také zahrnovat, popř. zprostředkovávat **vzdělávací (rozvojové) aktivity pro rodiny zaměřené na posílení rodičovských kompetencí v oblasti výchovy a vzdělávání.**

Efektivní podpora?

Sociální práce ve škole

Vzdělávací (rozvojové) aktivity
zaměřené na posílení
rodičovských kompetencí
diferencovaných podle věku
dětí

Doporučení pro sociální práci ve škole

Prevence je nejúčinnější formou podpory – vyhledávejte děti ohrožené školním neúspěchem a vyčleněním z kolektivu (děti nejvíce ohrožené záškoláctvím) a ve spolupráci s dalšími aktéry jim zajistěte účinnou podporu.

V případě povinného **předškolního** vzdělávání vyhledávejte děti, které se nedostavily k zápisu, nebo nenastoupily k povinnému předškolnímu vzdělávání, vyhledávejte ohrožené děti a ve spolupráci s dalšími aktéry jim zajistěte účinnou podporu.

Záškoláctví začněte **řešit bezprostředně po prvním výskytu či při podezření na ně.**

Doporučení pro sociální práci ve škole

Při spolupráci s rodinou **stavte na silných stránkách a zdrojích**, které rodina má nebo může získat ve své komunitě.

Propojte službu s dalšími poradenskými aktivitami ve škole – vhodné je zapojení pracovníka do týmu školního poradenského pracoviště; **vyjasněte si kompetence**, které budou jednotliví aktéři mít.

Využívejte zdroje, jimiž disponuje škola i lokalita, ve které škola sídlí (existující služby, dobrovolníci, projekty neziskových organizací atd.).

Podporujte pedagogické pracovníky v porozumění potřebám dětí pramenícím z jejich rodinného prostředí.

V případě zjištění příčin záškoláctví ve školním prostředí bezprostředně iniciujte **přijetí opatření k jejich eliminaci (platí zejména pro šikanu)**.

DĚKUJI ZA POZORNOST!

www.pravonadetstvi.cz

Lenka Felcmanová

E-mail: l.e.felcmanova@seznam.cz

Matouš Korběl

E-mail: matous.korbel@mpsv.cz